

Kun työkyvyttömyys pitkittyy – miten työeläkelaitos tukee työhön paluuta?

15.3.2023

Aiheita

- Mitä työeläke-etuudet ovat
- Milloin työeläke-etuus tulee kyseeseen
- Havaintoja syöpää sairastavien etuisuushakemuksista
- Tapausesimerkkejä

Työeläkejärjestelmän etuudet

Ammatillinen kuntoutus (työeläkekuntoutus)

Keinoja:

- Työkokeilu
- Työhönvalmennus
- Koulutus
- Yrittäjyyden tukeminen

→ Todennäköinen uhka joutua sairauden vuoksi työkyvyttömyyseläkkeelle ja työntekemiseen on tarpeen tehdä muutos tai on tarpeen tukea työhönpaluuta työntekemiseen liittyvin konkreettisin toimin

Työkyvyttömyyseläkkeet

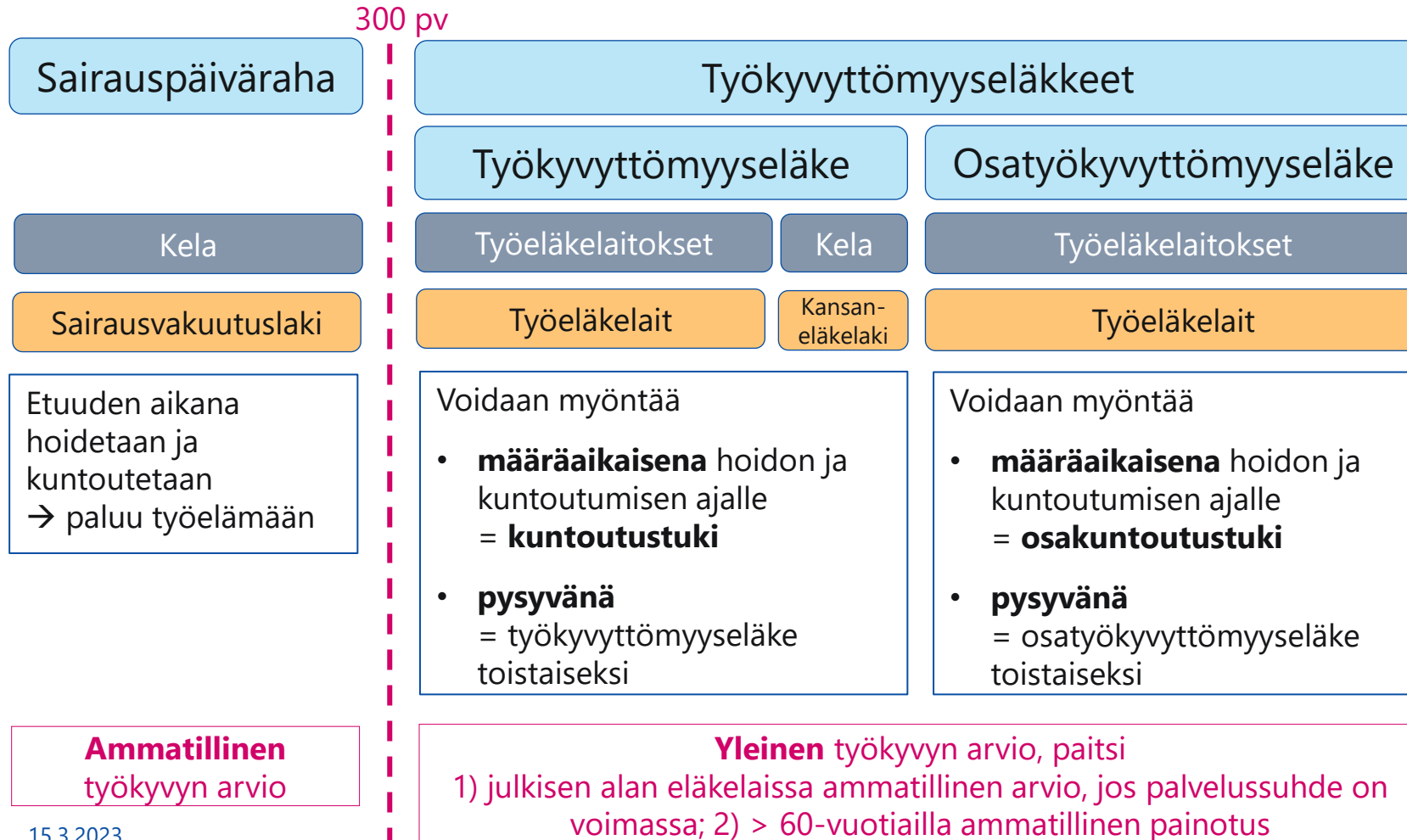
- Osakuntoutustuki
- Kuntoutustuki
- Osatyökyvyttömyyseläke
- Työkyvyttömyyseläke

→ Sairaus on jo heikentänyt työkykyä niin, että työnteko onnistuu vain osa-aikaisesti tai ei lainkaan. Tilanne on väliaikainen (kuntoutustuki) tai pysyvä (työkyvyttömyyseläke)

Työkyvyttömyys- eläkkeet

Kun työkyvyttömyys pitkittyy

Työeläkelakien mukainen kuntoutustuki/työkyvyttömyyseläke

Kuntoutustuki myönnetään määräajaksi hoidon ja kuntoutumisen ajalle

- Kun on arvioitu, että työkyky palaa hoidon tai kuntoutuksen avulla
- Kuntoutustuen aikana tulisi harkita työhön paluun mahdollisuuksia

Työkyvyttömyyseläke toistaiseksi on pysyvä ratkaisu ja se voidaan myöntää kuntoutustuen jatkoksi tai suoraan

Työkyky heikentynyt vähintään 3/5:lla sairauden, vian tai vamman vuoksi yhtäjaksoisesti vähintään vuoden ajaksi.

Osakuntoutustuki/osatyökyvyttömyyseläke

Tukee työelämässä jatkamista sairaudesta huolimatta, etenkin työuran loppupäässä.

Työkokeilun jälkeen joskus luonteva vaihtoehto.

Osakuntoutustuki myönnetään määräajaksi hoidon ja kuntoutumisen ajalle, kun on arvioitu, että työkyky palaa hoidon tai kuntoutuksen avulla.

Työkyky heikentynyt vähintään 2/5:lla sairauden, vian tai vamman vuoksi yhtäjaksoisesti vähintään vuoden ajaksi.

Eläkkeen määrä on puolet täydestä eläkkeestä.

Huomaa: Kun yleinen työkyvyn arvio, ei arvioida pelkästään omaan työhön.

Työkyvyttömyyseläkeoikeuden selvittämiseksi tarvitaan hakemus ja tuore lääkärintlausunto

- Henkilö tekee hakemuksen ja toimittaa sen liitteeksi ajankohtaisen B-lääkärintlausunnon hyvissä ajoin ennen sairauspäivärahan päättymistä.
- Osatyökyvyttömyyseläkettä voi hakea jo työssä ollessaan, ei edellytä sairauspäivärahaa.
- Jos työeläkearvio on alle noin 1300 euroa/kk, henkilö voi hakea työeläkkeen täydennykseksi työkyvyttömyyseläkettä kansaneläkkeenä – yksi hakemus ja lääkärintlausunto riittää sekä työeläkepuolelle että Kelaan.

Kuntoutus on aina ensisijainen vaihtoehto, joten eläkehakemuksen yhteydessä työeläkelaitoksessa aina arvioidaan kuntoutuksen mahdollisuuksia.

Eläke?
Ammatillinen
kuntoutus?

Työeläkekuntoutus

Työeläkelakien mukainen ammatillinen kuntoutus

Työeläkekuntoutuksen myöntökriteerit

Sairaus

Sairaus tai vamma aiheuttaa todennäköisen uhkan tulla työkyvyttömäksi lähivuosien aikana.

Tarkoituksenmukaisuus

Kuntoutus mahdollistaa työelämässä jatkamisen.

Ansiot ja ikä

Viiden viime vuoden työansiot ovat vähintään **39 157,84 euroa** (vuoden 2023 tasossa) sekä

Edeltävien 36 kuukauden aikana ansioita (tai tältä ajalta ansiotyöstä on oltu poissa alle 3-vuotiaan lapsen tai yli 3-vuotiaan adoptiolapsen hoidon vuoksi).

Ikä alle alimman vanhuuseläkeiän.

Työeläkekuntoutuja

Ei kuulu tapaturma- ja liikennevakuutusyhtiön kuntoutuksen piiriin

Työeläkelakeihin on tehty kriteerien osalta tarkennuksia 1.1.2023 alkaen

- Vakiintuminen työelämään poistui kriteereistä

Työkyvyttömyyden uhka ja tarkoituksenmukaisuus

Todennäköinen työkyvyttömyyden uhka

- tarkoittaa, että on todennäköistä, että hakijalle tulisi **lähivuosina** ilman kuntoutustoimenpiteitä myönnettäväksi työeläkelakien mukainen **työkyvyttömyyseläke**

Tarkoituksenmukaisuus

Otetaan huomioon

- johtaako haettu ammatillinen kuntoutus todennäköisesti työntekijän terveydentilalle sopivassa työssä jatkamiseen tai työhön palaamiseen
- lykkääkö ammatillinen kuntoutus työntekijän eläkkeelle jäämistä.

Työeläkekuntoutuksella ehkäistään työkyvyttömyyseläkkeelle joutumista.

Työnjako Kelan kanssa

Työeläkekuntoutus

- Työelämään kiinnittyneet

Kelan ammatillinen kuntoutus

- Työelämään kiinnittymättömät

Huomaa vaihtoehtoiset reitit palata työhön:

- Paluu työhön ilman ammatillisen kuntoutuksen toimia
- Työpaikan omat tuki- ja työn muokkauskeinot
- Osasairauspäiväraha
- Työterveyshuoltolain mukainen työkokeilu (Kela)
- Muut keinot, esim. opiskelu aikuiskoulutustuen turvin

Jos työeläkekuntoutuksen kriteerit eivät täyty, hakija saattaa olla oikeutettu Kelan ammatilliseen kuntoutukseen.

Erilaiset lakiperusteet. Tarkastellaan kyseessä olevan lain kriteerien täyttymistä.

Hoito ja lääkinnällinen kuntoutus ovat ensisijaisia.

Työeläkekuntoutuksen hakeminen

- Tarvitaan hakemus ja B-lausunto.
- Kun työsuhde on olemassa, on työterveyshuolto luontevin terveydenhuollon taho arvioimaan työhön paluuta.
- Hoitavan tahon ja työterveyshuollon rooli kannustaa työhön paluuseen on ratkaisevan tärkeä.
- Hakuvaiheessa alustava suunnitelma riittää.
- Kun työeläkekuntoutuksen kriteerit täyttyvät, työeläkelaitos antaa ennakkopäätöksen oikeudesta ammatilliseen kuntoutukseen (voimassa 9 kk).

Työterveysneuvottelu:

- Työhön paluuta suunnitellaan yhteistyössä työpaikan kanssa. Mukana työntekijä, esihenkilö ja työterveyslääkäri.
- Keskustellaan yhdessä siitä, miten sairaus vaikuttaa työntekoon ja mikä on työkyvyn ennuste lyhyellä ja pidemmällä tähtäimellä.
- Suunnitellaan ergonomiset ratkaisut ja muut työjärjestelyt.
- Sovitaan seuranta: esimies seuraa työn sujumista ja työterveyshuolto terveydentilaa.
- Sovitaan seuraavan työterveysneuvottelun ajankohta.

Työeläkekuntoutuksen eteneminen

Aina ensin selvitetään työntekijän mahdollisuudet palata omaan työhön tai siirtyä oman työnantajan muuhun sopivaan työhön.

Kuntoutujalla on työeläkelaitoksessa oma kuntoutuksen yhteyshenkilö, kuntoutusasiantuntija.

Jos omalle työnantajalle ei voi palata, usein tehdään toimeksianto työuravalmentajalle. Valmennus on kuntoutujalle maksutonta.

Työuravalmentaja tapaa kuntoutujaa tavoitteena tehdä suunnitelma työhön paluun mahdollistamiseksi.

Kuntoutusohjelman aikana työeläkelaitos maksaa kuntoutujalle kuntoutusrahaa, suuruudeltaan työkyvyttömyyseläke + 33 %.

Työkokeilu on yleisin työeläkekuntoutuksen keino

- Tuetaan kevennettyä työhön paluuta tai uuteen työhön siirtymistä.
- Työt järjestetään niin, että työntekijä voi työskennellä ylimääräisenä työntekijänä, eikä häneltä vaadita täyttä työpanosta.
- Työaika nostetaan asteittain, alussa vähintään 20h viikossa (tavallisesti 4h/pv ja päivävuoroja). Tavoitteena normaali työaika ja työvuorot viimeisille 2-3 viikolle.
- Tyypillisesti 3 kk, perustellusta syystä sitä voidaan jatkaa 6 kk saakka.
- Usein omalle työnantajalle omaan tai uuteen työhön. Mahdollista myös uudelle työnantajalle.

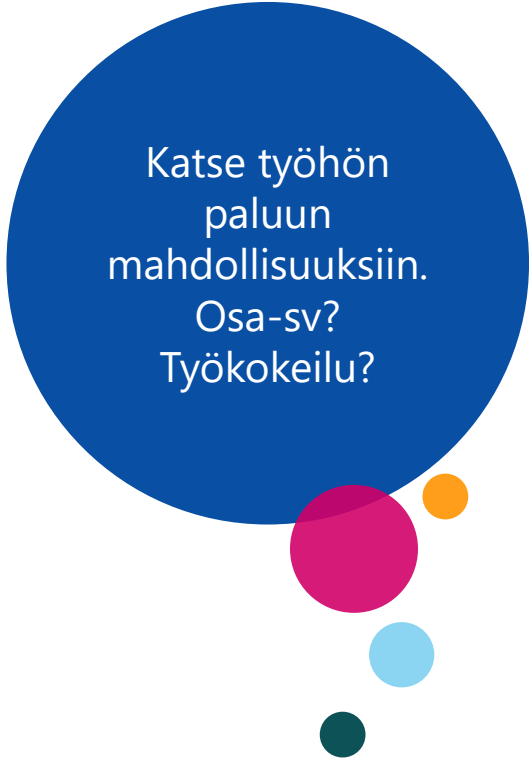

Havaintoja hakemuksista

VARMA

Työhön paluun haasteita syöpäsairauksissa

- Vaikka syöpähoidot ovat onnistuneet, *työhön paluun mahdollisuuksien arviointi ja suunnitelma saattavat puuttua*
 - Sytostaattihoitojen jälkeiset neuropatiaoireet, uupumus ja muut kognitiiviset oireet "jäävät päälle"
 - Pelko sairauden uusimisesta
 - Masennus- ja ahdistusoireet yleisiä, osalla jo syöpäsairautta edeltävästi
 - Elämän muut haasteet + vakava sairaus → ongelmien vyyhti
- Rintasyöpähoitojen jälkeen *osalla työhön paluun vaikeuksia*
 - Psyykinen kuormittuneisuus
 - Mielialaoireet
 - Yläraajaoireet
- Syöpäsairaus pysähtynyt, toimintakyky kohtalaisen hyvä, *onko perusteita eläke-etuuteen?*

Katse työhön
paluun
mahdollisuuksiin.
Osa-sv?
Työkokeilu?

Muita havaintoja

- Usein syöpää sairastavan hakijan etuusratkaisut ovat selkeitä
- Yksilöt ovat erilaisia
- Samanlaisia työkyvyn haasteita kuin muissakin sairauksissa
 - Kielteiset odotukset, uhkakuvat ja stressi vaikeuttavat työhön paluuta ja kuntoutustoimiin sitoutumista

Mihin tarvitaan myös huomiota

- Jo sairauden varhaisessa vaiheessa esille myös työhön paluu (onnistuneiden hoitojen jälkeen)
- Psykososiaalisen tuen tarjoaminen
- Syövän hoidon rinnalla huomio muihin terveyttä, hyvinvointia ja työkykyä edistäviin asioihin

Työkykyä koskevat lausunnot

- Miten sairaus heikentää työ- ja toimintakykyä?
- Tilankuvaus tarvitaan
- Kuvataan suunnitteilla olevia hoito- ja kuntoutustoimia
- Jos pitkäaikaisia hormoni-, immunologisia hoitoja tms., ovatko hakijan kokemat oireet tyypillisiä hoidon sivuvaikutuksia, ja millä aikavälillä odotettavissa helpotusta?
- Kuvataan jäljellä olevaa työkykyä, ei pelkästään työkyvyn rajoituksia
- Onko työhön paluun suunnitelma ajankohtainen? Mikä suunnitelma on?

Huomio jäljellä
olevaan
työkykyyn

A person in a light blue shirt and black pants is walking a black and white dog on a leash on a paved path. Another person in a grey cardigan and blue jeans is walking alongside them. The background shows a grassy area and a body of water.

Tapausesimerkkejä

VARMA

44-vuotias sairaanhoitaja

- Munasarjasyöpä hoidettiin leikkauksella 2020
- Syöpämarkerit lähtivät uudelleen nousuun loppuvuodesta 2021 ja sai solunsalpaajahoidot
- Syövän todettiin syksyllä 2022 olevan remissiassa

Nyt kuntoutushakemus:

- B-lausunnolla työterveyslääkäri esittää työkokeilua omaan työhön

Työeläkeyhtiön päätös:

- Kuntoutusoikeus myönnettiin
- Työhön paluun tueksi työkokeilu aloitettiin alkuvuodesta 2023
- Työ on sujunut osa-aikaisesti hyvin, nyt työkokeilua jatketaan ja tavoitteena on nostaa työaikaa työkokeilun loppua kohti

54-vuotias HR-asiantuntija

- Rintasyöpä todettiin 2021
 - Leikkaushoito, solunsalpaajat ja sädehoito
- Syöpähoitojen yhteydessä diagnosoitiin masennus
 - Hoito: lääkehoito, keskustelukäynnit
 - Pari vuotta aikaisemmin oli ollut työuupumusta, johon liittyen 3 kk sairauspoissaolo

Aiemmin työeläkeyhtiö myönsi:

- 6 kk kuntoutustukea sv-päivärahaikauden jälkeen
- Työhön paluun tueksi vielä vuoden ajan osakuntoutustukea

Nyt haetaan:

- Osakuntoutustuelle jatkoa vuodeksi
- Vointi on kohentunut, mutta kuvataan kuormittumista
- Toimintakyky on hyvä
 - Vapaa-ajalla golfaa ja harrastaa padelia
- Osakuntoutustuen jatkolle ei perusteita

49-vuotias tuotantotyöntekijä

- Paksunsuolen syöpä + metastaasit
- Solunsalpaajahoidot jatkuvat (*ripuli, neuropatia, väsymys*)
- Haluaisi palata työhön

Kuntoutushakemus:

- B-lausunnolla työterveyslääkäri esittää työkokeilua ammatillisena kuntoutuksena, suunnitelmana työskentely 5 h/ viikko

Työeläkeyhtiön päätös:

- Kuntoutushakemukseen hylkäys, koska työeläkekuntoutuksen tavoitteet eivät täyty
- Siinä vaiheessa ajankohtaista, kun kykenisi osa-aikatyöhön noin 20 h /vk
- Osakuntoutustuki ei toimiva ratkaisu, koska työkyky ei riitä 40-60 % työaikaan
- Kuntoutustuen kriteerit täyttyvät. Voi työskennellä sen rinnalla ansiorajan puitteissa
- Jatkossa osakuntoutustuki / työkokeilu mahdollinen riippuen hoitovasteesta

53-vuotias tarjoilija (1/2)

- Rintasyöpä 2021 ja pian sen jälkeen todettiin peräsuolisyöpä
- Molempiin leikkaushoito, pysyvä avanne. Sai solunsalpaaja- ja vasta-ainehoitoa + sädehoito rinnan ablaatioalueelle ja kainalosalialueelle.
- Syöpähoidot päättyivät 6/2022
- Hoitovaste hyvä.
- Syöpäsairauksien leviämistä tai uusimista ei ole todettu

Ajankohtainen terveys ja toimintakyky:

- Arkitoimet kotona sujuvat hyvin (siivoaminen, ruuanlaitto, pihatyöt)
- Kokee, että hoitojen jälkeen ajatus/muisti ei toimi normaalisti.
- Työterveyspsykologi kartoitti kognitiivista suoriutumista:
 - Hyvätasoista, kuormittumisherkkyttä ajatustyötä vaativissa tilanteissa
- Avanteesta haittoja.
- Ei koe itseään masentuneeksi.

53-vuotias tarjoilija (2/2)

Haki aiemmin työkyvyttömyyseläkettä:

- Haki pysyvää eläkettä vuosi sitten, myönnettiin kuntoutustukena

Nyt työterveyslääkäri esittää:

- Ammatillisen kuntoutuksen toimien käynnistämistä.
- Itse epäilee uuden oppimisen mahdollisuuksiaan ja toivoo eläkettä.

Työeläkeyhtiön kanta:

- Työkykyä fyysisesti kevyehköihin töihin on jäljellä
- Tuetaan uuteen työhön siirtymistä ammatillisen kuntoutuksen keinoin.

Kiitos!

TWITTER
[@varma_tweet](https://twitter.com/varma_tweet)

LINKEDIN
linkedin.com/company/varma

FACEBOOK
facebook.com/tyoelakevarma

INSTAGRAM
[@tyoelakevarma](https://instagram.com/tyoelakevarma)
[@varmakiinteistot](https://instagram.com/varmakiinteistot)

kirsi.karvala@varma.fi
Twitter [@KirsiKarvala](https://twitter.com/KirsiKarvala)

